วารสารธรรมเพื่อชีวิต
JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE
ISSN: 2822-048X
https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index

Original Research Article DOI: 10.14456/jdl.2025.59

การจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Action Plan for Establishing Learning Ecosystems in Basic Education Institutions

กรกมล จึงสำราญ[1]*, สิริกานต์ แก้วคงทอง[2], รวิช ตาแก้ว[3], และ เอนก สุวรรณบัณฑิต[4]

Kornkamol Chuengsamran[1]*, Sirikarn Keawkongthong[2], Ravich Takaew[3], & Anek Suwanbundit[4]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. กรกมล จึงสำราญ*

Kornkamol Chuengsamran
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
Office of the Education Council, Ministry of Education, Thailand.
Email: onec.part@gmail.com

2. สิริกานต์ แก้วคงทอง

Sirikarn Keawkongthong
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
Office of the Education Council, Ministry of Education, Thailand.
Email: sirikarn.keawkongthong@gmail.com

3. รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew
สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
Academy of Moral and Political Sciences, Royal Society of Thailand.
Email: ravich.ta@ssru.ac.th

4. เอนก สุวรรณบัณฑิต

Anek Suwanbundit
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.
Email: anek.suw@mahidol.ac.th

คำสำคัญ
แผนการดำเนินงาน; นิเวศการเรียนรู้; การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Keywords:
Action Plan; Learning Ecosystem; Fundamental Education

ABSTRACT

The aim of this study is to examine and develop an operational plan for establishing a learning ecosystem in basic education institutions. The study utilizes a review of policies, documents, and research related to learning ecosystem development, combined with interviews conducted with representatives from four selected schools: (1) Wat Bang Pit Lang School, Trat Province; (2) La Salle School, Bangkok; (3) Ban Sai Thai School, Krabi Province; and (4) Rittiyawannalai School, Bangkok. The study and data collection focus on six key factors that facilitate the establishment of a learning ecosystem: 1) Mindset transformation, 2) Readiness of personnel and organizations,3) Environment and information technology, 4) Learning methods and content, 5) Learning culture and participatory strategies, and 6) Flexibility and diversity of options. The collected data were analyzed through content analysis to formulate an operational plan for establishing the learning ecosystem. This plan includes strategies and key objectives as follows:

The identified strategy emphasizes that educational institutions should establish learning ecosystems that foster the desirable characteristics of Thai citizens under the Thailand 4.0 framework and comply with the National Education Standards (2018). This strategy is accompanied by six specific objectives: 1) Mindset transformation: Shifting learners' mindsets to enhance adaptability and innovation. 2) Personnel and management development: Enhancing the capabilities of school administrators, teachers, and educational personnel, along with improving institutional management efficiency. 3) Infrastructure and technology development: Creating appropriate, sufficient, and effective facilities,

Article history:
Received: 2/11/2024
Revised: 24/12/2024
Accepted: 25/12/2024
Available online: 26/01/2025

How to Cite:
Chuengsamran, K. et al. (2025). The Action Plan for Establishing Learning Ecosystems in Basic Education Institutions. *Journal Dhamma for Life, 31*(1), 91-115.

environments, and technological systems. 4) Development of learning methods and content: Designing learning approaches and materials aligned with learners' needs and 21st-century competencies. 5) Promotion of learning culture and participation: Cultivating a learning culture and encouraging active participation between educational institutions and communities. 6) Development of flexible and diverse learning options: Offering a wide range of learning choices, pathways, and activities that cater to diverse needs.

บทคัดย่อ

การจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การศึกษานโยบาย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลจากสถานศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ (1) โรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) จังหวัดตราด (2) โรงเรียนลาซาล กรุงเทพมหานคร (3) โรงเรียนบ้านไสไทย จังหวัดกระบี่ และ (4) โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร โดยประเด็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลอิงตามปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ 6 ปัจจัย ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนวิธีคิด (2) ความพร้อมของบุคลากร/องค์กร (3) สิ่งแวดล้อม/เทคโนโลยีสารสนเทศ (4) วิธีเรียน/เนื้อหาการเรียนรู้ (5) วัฒนธรรมการเรียนรู้/ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และ (6) ความยืดหยุ่น/ทางเลือกที่หลากหลาย จากนั้น วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์และเป้าประสงค์สำคัญ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ค้นพบคือ สถานศึกษามีการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย เป้าประสงค์ย่อย 6 เป้าประสงค์ ได้แก่ เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้เรียน เป้าประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา เป้าประสงค์ที่ 3 การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีให้เหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศตวรรษที่ 21 เป้าประสงค์ที่ 5 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน และเป้าประสงค์ที่ 6 การพัฒนาทางเลือก ช่องทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น

บทนำ

“นิเวศการเรียนรู้” เป็นคำสำคัญที่ได้ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและช่วงวัยให้ได้รับการพัฒนาและยกระดับอย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสม กอปรกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564) มีการให้ความสำคัญกับประเด็นนิเวศการเรียนรู้เช่นเดียวกัน โดยมุ่งความสำคัญไปที่การสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเส้นทางและจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง หรือ Personalized Learning อย่างมีความหมาย

มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเตรียมความพร้อมเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุดสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) โดยคณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่มีส่วนในการพัฒนานโยบายการศึกษาของประเทศ ได้เล็งเห็นความสำคัญของประเด็นข้างต้น รวมถึงกระแสการเรียนรู้ของโลกยุคปัจจุบันที่มุ่งสู่การพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้กลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการออกแบบ/จัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงดำเนินการศึกษา วิจัย พัฒนาและขับเคลื่อนประเด็นเกี่ยวกับนิเวศการเรียนรู้ หรือ Learning Ecosystem มาตั้งแต่ปี 2564 ซึ่งการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ให้ดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (ปี 2567) อย่างไรก็ดี จากการวิจัยที่ผ่านมาและข้อเสนอเชิงนโยบายที่ สกศ. ค้นพบสะท้อนให้เห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการควรศึกษาและให้ความสำคัญกับประเด็นระบบนิเวศการเรียนรู้มากขึ้น โดยผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการระบุไว้ในกฎหมายสำคัญของประเทศ รวมถึงมีการกำหนดแนวทางการสร้างและพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ในภาพรวมของประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายคนไทย 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2566) นอกจากนี้ สกศ. เองยังไม่มีการจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนผลจากการวิจัยสู่การปฏิบัติ ดังนั้น

ปี 2567 นี้ จึงมีการวิจัยและจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย โดยเป็นการพัฒนาแผนการดำเนินงานฯ บนฐานของงานวิจัยประเด็นนิเวศการเรียนรู้ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้วิจัยมาช่วงปี 2564 – 2566 จากนั้น พัฒนาเป็น (ร่าง) แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทย อีกทั้งมีการสัมภาษณ์สถานศึกษากลุ่มตัวอย่างในบริบทของประเทศไทยเพิ่มเติม จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) จังหวัดตราด 2) โรงเรียนลาซาล กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนบ้านไสไทย จังหวัดกระบี่ 4) โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และปรับปรุงแผนการดำเนินงานฯ ให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยมากขึ้น

คณะผู้วิจัยฯ ในฐานะบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มุ่งหวังให้แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นในปี 2567 เป็นแผนการดำเนินงานฯ ที่สถานศึกษาทุกแห่งใช้เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในเชิงปฏิบัติ นิเวศการเรียนรู้

ของสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 นั่นคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศ รวมถึงผลการวิจัยของ สกศ. สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่สถานศึกษาและผู้เรียนอันเป็นผลผลิตสำคัญของการศึกษาไทยต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 นิเวศการเรียนรู้ เป็นฐานของการศึกษาและจัดทำแผนการดำเนินงานฯ รายละเอียดดังนี้

ในปี 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทย 4.0 หรือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบ/คุณลักษณะขั้นต่ำในการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การเป็นผู้เรียนรู้ เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี (2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และ (3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสันติสุข ทั้งนี้ การจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะข้างต้นได้นั้น สภาพแวดล้อม/บรรยากาศ/ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ถือได้ว่าเป็นส่วนประกอบ/องค์ประกอบสำคัญ สกศ. จึงได้มุ่งศึกษาและวิจัยประเด็นการพัฒนานิเวศการเรียนรู้ หรือ Learning Ecosystem ตั้งแต่ปี 2564 – ปัจจุบัน (2567) ซึ่งการวิจัยดังกล่าวได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริมววน.) มาอย่างต่อเนื่อง

สกศ. (2564) มีการศึกษาวิจัยและกำหนดนิยาม “นิเวศการเรียนรู้” หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้รอบตัวผู้เรียน ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ อีกทั้งเอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้มีการระบุสมาชิก 5 ส่วนสำคัญของนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย (1) ผู้เรียน (2) ผู้ปกครอง (3) สถานศึกษา (4) ผู้สอน/ครู/อาจารย์ และ (5) สังคม/ชุมชน โดยสมาชิกทั้ง 5 ส่วนนี้จะต้องทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนและทุกช่วงวัยของชุมชน/สังคมด้วย รวมถึงมีการกำหนด 6 ปัจจัยสนับสนุนในการจัดนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนกรอบความคิด ที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดำเนินพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ พัฒนาให้มีความคิดเชิงระบบที่สามารถสองสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รวมถึงการมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วย (2) ความพร้อมของบุคลากรและองค์กร มีการเตรียมความพร้อมใน 4 บทบาท ได้แก่ ผู้สอน โค้ช ผู้อำนวยความสะดวก และที่ปรึกษา (3) สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยียุคใหม่ เป็นการจัดเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา มีสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดี เทคโนโลยียุคใหม่เพียงพอ มีประสิทธิภาพและใช้งานได้ง่าย (4) วิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ มีการออกแบบ การถ่ายทอดความรู้ที่

สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการทบทวนและปรับปรุงวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้อยู่เสมอ (5) วัฒนธรรมการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การพัฒนากิจกรรมภายในโรงเรียนให้มีความหลากหลายที่มุ่งสร้างความรู้ สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับนักเรียน และ (6) ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย มีการสื่อสารระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันสร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผลจากวิจัย/ข้อมูล/องค์ความรู้ที่ สกศ. ได้ค้นพบตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน จะใช้เป็นแกน/ฐานของการพัฒนาแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาและจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิธีการ/แนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัย นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นวิเคราะห์ จัดทำ (ร่าง) แผนการดำเนินงานการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ฯ อีกทั้งมีการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบของ สกศ. เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแผนฯ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำสู่การปฏิบัติจริงมากยิ่งขึ้น รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

คนไทย 4.0 หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะขั้นต่ำ 3 ด้านตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงมีค่านิยมร่วมและคุณธรรมอันจะสามารถสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศ

การจัดนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง การจัดนิเวศการเรียนรู้โดยพิจารณา 6 ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนวิธีคิด คือ การเปลี่ยนวิธีคิดให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (2) องค์กร / บุคคล คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้จะต้องเอื้อและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างสะดวก (3) สิ่งแวดล้อม / เทคโนโลยียุคใหม่ คือ สิ่งรอบตัวผู้เรียนและเทคโนโลยีจะต้องเอื้อและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข (4) วิธี / เนื้อหาการเรียนรู้ คือ วิธีการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงไป (5) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม / การฝึกอบรม คือ การสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากรมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้โดยการจัดอบรม

(6) ความยืดหยุ่น / ทางเลือกที่หลากหลาย คือ การจัดการเรียนรู้จะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรุงเทพมหานคร (กทม.)

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

แผนการดำเนินงาน หมายถึง แผนการดำเนินงานของสถานศึกษาที่แสดงรายละเอียดแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการจริงซึ่งสอดคล้อง/ส่งเสริมการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรที่ทำหน้าที่พัฒนานิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาต้นแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของ สกศ. จำนวน 12 แห่ง/สถานศึกษา การเลือกกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลใช้การเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจง จากสถานศึกษาที่สมัครใจ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องมีความพร้อมในการให้ข้อมูล อย่างน้อยสังกัดละ 1 แห่ง/สถานศึกษา ซึ่งการสัมภาษณ์เพิ่มเติมครั้งนี้ มีแสดงความจำนงและมีความพร้อม จำนวน 4 แห่ง/สถานศึกษา ได้แก่ (1) โรงเรียนวัดบางปิดล่าง (ราษฎร์สงเคราะห์) จังหวัดตราด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) โรงเรียนลาซาล กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (3) โรงเรียนบ้านไสไทย จังหวัดกระบี่ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (4) โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงแบบสอบถามและงานวิจัยประเด็นนิเวศการเรียนรู้ที่ สกศ. ได้วิจัยช่วงปี 2564 – 2566 และปัจจัยสนับสนุน 6 ปัจจัยในการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จากนั้นพัฒนาเป็นแบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อมูลการจัดนิเวศการเรียนรู้ และแบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 แบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อมูลการจัดนิเวศการเรียนรู้ มีการสอบถาม/บันทึกข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับนิเวศการเรียนรู้ 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ (1) รายละเอียดแผนการดำเนินการ/โครงการพัฒนา/กิจกรรม

ที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณนั้น (2) ความสอดคล้องในการจัดโครงการพัฒนา/กิจกรรมกับปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ 6 ปัจจัย ประกอบด้วย การเปลี่ยนวิธีคิด ความพร้อมของบุคลากร/องค์กร สิ่งแวดล้อม/เทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีเรียน/เนื้อหาการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้/ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม ความยืดหยุ่น/ทางเลือกที่หลากหลาย

3.2 แบบสอบถาม/แบบบันทึกข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสอบถาม/บันทึกข้อมูลใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ความครอบคลุมของแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ กับประเด็นการจัดนิเวศการเรียนรู้ 3 ประเด็นข้างต้น (2) ความเหมาะสมและเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติของแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ และ (3) ความเหมาะสมของภาษา/คำที่ใช้ในแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ

ทั้งนี้ การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามฯ ทั้ง 2 ฉบับ มีการปรึกษาหารือร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านนิเวศการเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงสถานศึกษาต้นแบบของ สกศ. เป็นระยะถึงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของการใช้แบบสอบถามฯ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารสถานศึกษาตามประเด็นที่ได้มีการระบุไว้ในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น การสัมภาษณ์เป็นลักษณะออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างวันที่ 1 – 10 กรกฎาคม 2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การสรุปประเด็น/สาระสำคัญตามประเด็นการศึกษาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย กลยุทธ์และเป้าประสงค์ 6 เป้าประสงค์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สังเคราะห์แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
1. การเปลี่ยนกรอบความคิด **คำอธิบาย** การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดำเนินพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ มีความคิดเชิงระบบ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์	**ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568** - ปลูกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติ และน้อมนำพระราโชบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติ **แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)** - ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร และการคิดคำนวณ - ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนา	- การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงใน ศ. 21 - การจัดระบบการศึกษาที่มีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม ที่ให้ผู้เรียนได้เข้าใจการใช้วิถีชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม - การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจถึงความจำเป็นในการประกอบอาชีพและการเลี้ยงดูตนเองได้ในระหว่างเรียน-หลังจบการศึกษา	เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนวิธีคิดของผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา	เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้เรียน

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
	คุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน			
2. ความพร้อมของบุคลากรและองค์กร **คำอธิบาย** มีการเตรียมความพร้อมใน 4 บทบาท ได้แก่ ผู้สอน โค้ช ผู้อำนวยความสะดวก ที่ปรึกษา	**ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568** - พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา **นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของสพฐ. พ.ศ. 2567** - เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล - สร้างความตระหนักในการป้องกันการทุจริต - การสื่อสาร และประชาสัมพันธ์องค์กร - 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ **เป้าหมายของ**	- การสัมมนาพัฒนาผู้ปกครองให้มีทัศนคติทางการศึกษาสายวิชาการและสายอาชีพที่ดี - กิจกรรมเปิดใจผู้บริหารสถานศึกษา - กิจกรรมเยี่ยมผู้เรียนและชุมชน ผู้สอนและครูฝ่ายกิจกรรม หรือ ครูประจำชั้น เยี่ยมบ้านผู้เรียน เป็นสื่อกลางและส่งเสริมความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากทุกฝ่ายในชุมชนนั้น ๆ - สัมมนาเสริมสร้างการยอมรับการแตกต่างของ	เป้าประสงค์ที่ 2 การเอื้อและสนับสนุนต่อผู้เรียนตามสภาพที่ตั้งของผู้เรียน	เป้าประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.	ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)
	แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570 - ยุทธศาสตร์ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ - ยุทธศาสตร์ 4 การส่งเสริมกลไกการแข่งขันที่เป็นธรรมภายใต้การกำกับของรัฐ **แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)** - ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น - ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร อปท. สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง	พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน		

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.	ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)
3. สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยียุคใหม่ **คำอธิบาย** การเตรียมอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา มีสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดี มีเทคโนโลยียุคใหม่ที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพใช้งานง่าย	**ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568** - เสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา **เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570** - ยุทธศาสตร์ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา	- การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สนามเด็กเล่น รวมถึงพื้นที่กายภาพมีชีวิต เช่น สนามหญ้า ต้นไม้ใหญ่ และสภาพแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่ของสถานศึกษา - การจัดการสัตว์เลี้ยง/สัตว์จรจัดในสถานศึกษาให้เหมาะสมปลอดภัย/หรือเป็นสื่อการเรียนรู้หนึ่งของสถานศึกษา - การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เสมือนจริงที่สร้าง	เป้าประสงค์ที่ 3 การสนับสนุนสิ่งแวดล้อม/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทชุมชน	เป้าประสงค์ที่ 3 การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีให้เหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
		ขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ - การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนา/สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ ชุมชนอาชีพ - การจัดทำแผนที่นิเวศการเรียนรู้กายภาพ (รัศมี 5 กม. จากสถานศึกษา)		
4. วิธีการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้ **คำอธิบาย** มีการออกแบบ การถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทบทวนข้อดี ข้อเสียของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และมีการปรับปรุงวิธีเรียนให้ง่ายและสะดวกขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ที่	**ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568** - จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ประชาธิปไตย - ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย	- การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ - การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมคิด	เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธี/เนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21	เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศตวรรษที่ 21

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
เหมาะสม มีการเรียนรู้จากปัญหาจริง ทดลองลงปฏิบัติ ลงมือทำ คิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัย มีการทบทวนเนื้อหาทำความเข้าใจ หาข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มเติม ให้เนื้อหามีความครบถ้วนและทันสมัย มีการแสวงหาคำตอบจากคำถามที่ไม่สามารถตอบผู้เรียนในชั้นเรียนได้		ร่วมทำและการค้นคว้าอิสระ - การนำหลักสูตร e-learning มาใช้การเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอ ผ่านแพลตฟอร์ม		
5. วัฒนธรรมการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม **คำอธิบาย** มุ่งเน้นการเปิดให้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เพิ่มเติมความรู้ใหม่ จัดกระบวนการ	**เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570** - ยุทธศาสตร์ 2 การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม **แผนพัฒนา**	- การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประจำชุมชน - การพัฒนาทักษะบุคลากรในท้องถิ่น - การจัดการเรียนรู้ควบคู่การทำงาน - การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ - พื้นที่นวัตกรรม	เป้าประสงค์ที่ 5 สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน	เป้าประสงค์ที่ 5 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
เรียนการสอนให้ทันกับโลกยุคดิจิทัล ขยายเครือข่ายให้แก่เพื่อนร่วมอุดมการณ์/โรงเรียนที่มีความสนใจ	**การศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)** - ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาท้องถิ่น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	การศึกษา - การส่งเสริมความร่วมมือของหน่วยงานระดับเขต/จังหวัด - การจัดการฝึกอบรมเชิงวัฒนธรรมจากคนท้องถิ่น/ชุมชนวัฒนธรรม - การส่งเสริมความร่วมมือของสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน - การส่งเสริมความร่วมมือของสถานศึกษาต่างเขตพื้นที่การศึกษา และต่างสังกัด		
6. ความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลาย **คำอธิบาย** มีการสื่อสารกันระหว่างผู้เรียน	**ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568** - ส่งเสริมการอ่านเพื่อเป็นวิถีในการ	- การใช้แหล่งเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และแหล่งเรียนรู้ออกใบรับรองการเรียนรู้ (authority)	เป้าประสงค์ที่ 6 ความยืดหยุ่น/ทางเลือกที่หลากหลายของระบบการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ ใน	เป้าประสงค์ที่ 6 การพัฒนาทางเลือก ช่องทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันสร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายแก่ผู้เรียน การเรียนรู้ที่มีความหลากหลายแก่ผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้เพื่ออาชีพ การหาทางออกสำหรับการแก้ปัญหาในการเรียน การจัดการเรียนกรณีผู้เรียนออกจากการเรียนกลางคัน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	ค้นหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ที่สูงขึ้น - ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - จัดการศึกษาแบบเรียนรวม - จัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ - เพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา **นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของสพฐ. พ.ศ. 2567** - การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา - การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล	เพื่อเป็น portfolio หรือ credit bank (เทียบโอนเครดิต) - จัดการศึกษา หรือการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยให้การรับรองคุณวุฒิ หรือ เทียบโอนคุณวุฒิการศึกษา/ใบประกอบอาชีพ หรืออาชีพ - การยกระดับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและองค์กรระดับพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับพื้นที่และสภาพสังคม - แหล่งเรียนเรียนรู้/	ระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย	

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.	ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)	กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)
	- สร้างความเข้มแข็งระบบแนะแนว การชี้แนะ (Coaching) และการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน - ส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) - เสริมสร้างทักษะอาชีพ และการมีรายได้ระหว่างเรียน **แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)** - ยุทธศาสตร์ที่ 7 การอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น - ยุทธศาสตร์ที่ 8 การทำนุบำรุงศาสนา - ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาการจัด	บ้านเรียนออก ใบรับรองการเรียนรู้ เช่น ระบบ micro credit system หรือ ระบบเทียบโอนคุณวุฒิ		

แนวคิด การจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ	**ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. สช. อปท.**	**ตัวอย่าง โครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ เดิม (ก่อนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**	**กลยุทธ์และเป้าประสงค์ของแผนการดำเนินงานฯ ใหม่ (หลังการสัมภาษณ์เพิ่มเติม)**
	การศึกษาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - ยุทธศาสตร์ที่ 10 การส่งเสริม บูรณาการทางการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง สันติสุข และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้			

จากตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกลยุทธ์สำคัญ คือ การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งประกอบด้วย 6 เป้าประสงค์ ได้แก่

เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้เรียน

คำอธิบาย

การเปลี่ยนกรอบความคิดผู้เรียน หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 (3R8Cs) ได้แก่ (1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ไขปัญหา (2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (3) ทักษะด้านความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม (4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีและการสื่อสาร (7) ทักษะทางอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (8) มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัยรวมถึงมีคุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์

อาทิ ค่านิยมไทยและจิตสำนึกรักท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ความรักในสถาบันหลักของชาติ เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงใน ศ.21 การจัดระบบการศึกษาที่มีหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม ที่ให้ผู้เรียนได้เข้าใจการใช้วิถีชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจถึงความจำเป็นในการประกอบอาชีพและการเลี้ยงดูตนเองได้ในระหว่างเรียน-หลังจบการศึกษา

เป้าประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

คำอธิบาย

(1) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการศึกษาทั้งการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และมีทักษะในการบริหารสถานการณ์ การพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และสมรรถนะด้านวิชาการ ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เทคโนโลยีดิจิทัลการจัดการเรียนรู้ จิตวิญญาณความเป็นครู และทักษะอื่นที่จำเป็น

(2) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร หมายถึง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ทันสมัย มีความโปร่งใส และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติ เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติที่ไม่จำเป็น การออกแบบและพัฒนาโครงสร้างระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ เพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การวิจัยและนวัตกรรม พัฒนาหลักสูตร สร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ กิจกรรมเปิดใจผู้บริหารสถานศึกษา กิจกรรมเยี่ยมผู้เรียนและชุมชน ผู้สอนและครูฝ่ายกิจกรรม หรือ ครูประจำชั้น เยี่ยมบ้านผู้เรียน เป็นสื่อกลางและส่งเสริมความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากทุกฝ่ายในชุมชน การสัมมนาพัฒนาผู้ปกครองให้มีทัศนคติทางการศึกษาสายวิชาการและสายอาชีพที่ดี

เป้าประสงค์ที่ 3 การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีให้เหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

คำอธิบาย

การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี หมายถึง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย อบอุ่น มีความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีการนำเทคโนโลยียุคใหม่มาใช้ที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ ใช้งานง่าย

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สนามเด็กเล่น รวมถึงพื้นที่กายภาพมีชีวิต เช่น สนามหญ้า ต้นไม้ใหญ่ และสภาพแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่ของสถานศึกษา การจัดการสัตว์เลี้ยง/สัตว์จรจัดในสถานศึกษาให้เหมาะสมปลอดภัย/หรือเป็นสื่อการเรียนรู้หนึ่งของสถานศึกษา การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เสมือนจริงที่สร้างขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ การสร้างรายได้เพื่อจัดจ้างพัฒนา/สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ ชุมชนอาชีพการจัดทำแผนที่นิเวศการเรียนรู้กายภาพ (รัศมี 5 กม. จากสถานศึกษา)

เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและศตวรรษที่ 21

คำอธิบาย

การพัฒนาวิธีการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้มีการต่อยอดแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้วิถีใหม่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ศักยภาพ และคุณลักษณะผู้เรียนตามความถนัด และความสนใจ

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมคิดร่วมทำและการค้นคว้าอิสระ การนำหลักสูตร e-learning มาใช้ การเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอผ่านแพลตฟอร์ม

เป้าประสงค์ที่ 5 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน

คำอธิบาย

การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อร่วมมือพัฒนาการศึกษาการระดมทุน และสนองทุนเพื่อการศึกษา รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการศึกษา ครู นิเทศทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษา

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาทักษะบุคลากรในท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ควบคู่การทำงาน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การจัดการฝึกอบรมเชิงวัฒนธรรมจากคนท้องถิ่น/ชุมชนวัฒนธรรม การส่งเสริมความร่วมมือของสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน การส่งเสริมความร่วมมือของสถานศึกษาต่างเขตพื้นที่การศึกษา และต่างสังกัด

เป้าประสงค์ที่ 6 การพัฒนาทางเลือก ช่องทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น

คำอธิบาย

การพัฒนาทางเลือกและช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตามแนวทางการประเมิน PISA การสร้างผู้นำด้วยกระบวนการลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสภานักเรียน ชุมนุม ชมรม การสร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระหว่างสถานศึกษากับทีมสหวิชาชีพ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามพหุปัญญาการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านภาษา ด้านทัศนศิลป์ ด้านดนตรี ด้านนาฏศิลป์ ด้านกีฬา และด้านอื่น ๆ การส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้มีความสามารถพิเศษ และ Soft Power อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาระบบการป้องกัน การเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน เด็กไร้สัญชาติ เด็กพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ ตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล เพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา โดยบูรณาการความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบการแนะแนวและการชี้แนะแนวทาง การพัฒนาครูแนะแนวแกนนำ และพัฒนาให้ครูทุกคนให้การแนะแนวนักเรียนได้ การพัฒนาระบบการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เพื่อใช้ในการสะสมหน่วยกิต และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต การเสริมสร้างทักษะอาชีพ และการมีรายได้ระหว่างเรียน เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ การใช้แหล่งเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และแหล่งเรียนรู้ออกใบรับรองการเรียนรู้ (authority) เพื่อเป็น portfolio หรือ credit bank (เทียบโอนเครดิต) การจัดการศึกษา หรือ การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยให้การรับรองคุณวุฒิ หรือ เทียบโอนคุณวุฒิการศึกษา/ใบประกอบอาชีพ หรือ อาชีพ การสร้างความร่วมมือกับแหล่งเรียนเรียนรู้/บ้านเรียน เพื่อออกใบรับรองการเรียนรู้ เช่น ระบบ micro credit system หรือ ระบบเทียบโอนคุณวุฒิหลากหลายและยืดหยุ่น

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์สำคัญของแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งประกอบด้วย 6 เป้าประสงค์ ดังนี้

เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้เรียน ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นการเปลี่ยนกรอบความคิดเป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. พ.ศ. 2567 – 2568 ประเด็นการปลูกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติ และน้อมนำพระราโชบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติ และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร และการคิดคำนวณ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภารัตน์ วัฒนธรรม วัลลภา อารีรัตน์ และ เกื้อจิตต์ ฉิมทิม (2567) ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ระบบนิเวศการเรียนรู้ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อได้รับการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดของผู้เรียนจากบริบทเดิมสู่การนำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับใหม่ของโรงเรียนมาใช้ และเมื่อศึกษาลึกลงไปพบว่าประเด็นด้านเครือข่ายการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำสุดในตัวแปรทั้งหมดเช่น สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีทันสมัย แต่ก็ยังมีค่าทางสถิติที่สูง PNImodified = 0.082 แสดงให้เห็นว่า ยังคงมีความสำคัญมากในฐานะของตัวแปรด้านเครือข่ายการมีส่วนร่วม

เป้าประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นความพร้อมของบุคลากรและองค์กรเป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. ประเด็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของ สพฐ. พ.ศ. 2567 ประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล การสร้างความตระหนักในการป้องกันการทุจริต การสื่อสาร และประชาสัมพันธ์องค์กร 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566 – 2570 ในยุทธศาสตร์ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์ 4 การส่งเสริมกลไกการแข่งขันที่เป็นธรรม ภายใต้การกำกับของรัฐ และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น และยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร อปท. สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยพื้นที่ของ เพ็ญสุดา สุตวงค์ และคณะ (2567) เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า นโยบายความมั่นคงที่นำมาประยุกต์ใช้กับแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเพื่อให้แผนการศึกษาสามารถดำเนินไปได้อย่างถูกต้องและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และนำมาประยุกต์จนเหมาะสมกับพื้นที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก เป็นการแสดงให้เห็นว่าการใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นความพร้อมของบุคลากรและองค์กรเป็นฐานเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยสู่ความสำเร็จ

เป้าประสงค์ที่ 3 การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีให้เหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยียุคใหม่เป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. ประเด็นการเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา และเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน ในยุทธศาสตร์ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงชัย เพียงใจ และคณะ (2567) ที่ทำการศึกษากระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ที่เน้นยำถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศตวรรษที่ 21 ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นวิธีการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้เป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. ประเด็นการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ประชาธิปไตย และการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย สอดคล้องกับการนำเสนอแนวทางการจัดการการศึกษาในด้านการพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศตวรรษที่ 21 ของ เอกปภาดา ปกรณ์พิมุข วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี (2567) ที่ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม ที่เสนอแนวทางการบริหารงานตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถึงแนวทางหลักในด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีแนวทางรองคือการออกแบบหลักสูตรที่มีความครอบคลุมในทุกมิติที่นักเรียนมีความต้องการและครอบคลุมแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะของพลเมืองในศตวรรษที่ 21

เป้าประสงค์ที่ 5 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นวัฒนธรรมการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน ในยุทธศาสตร์ 2 การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาท้องถิ่น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สอดคล้อกับการวิจัยของ ภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร (Phumphakhawat, 2024) ที่นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งพบว่า มีแนวทางในการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถสร้างรูปแบบการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน ด้วยรูปแบบการจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้ส่งผลกับการพัฒนา 3 ส่วน คือ ผู้เรียน ผู้สอน และ ชุมชน ซึ่งในพัฒนาทั้ง 3 ส่วน ภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อให้ผู้เรียนมี

ความสนใจในการเรียนเกิดเป็นการเรียนตลอดชีวิต และในสังคมก็เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน ผู้สอน และโรงเรียน เป็นการนำไปสู่การสร้างชุมชนที่สมานฉันท์และยั่งยืน เป็นสังคมแห่งปัญญา

เป้าประสงค์ที่ 6 การพัฒนาทางเลือก ช่องทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ประเด็นความยืดหยุ่นและทางเลือกที่หลากหลายเป็นฐาน โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประกาศนโยบายและจุดเน้นของ สพฐ. ประเด็นการส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นวิถีในการค้นหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ที่สูงขึ้น การส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ การเพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของ สพฐ. ในประเด็นด้านการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ประเด็นการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิชัย ไกรวิเศษ (2566: 202-219) ที่ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดนวัตกรพลิกผัน ที่มีประเด็นสำคัญชี้ให้เห็นถึงกรอบแนวคิดการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาและกรอบแนวคิดนวัตกรพลิกผัน โดยสร้างแรงบันดาลใจ ความหลงใหลและการใช้ความพยามยามอย่างสุด ความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้เชิงรุก (Proactive learning) เพื่อฝึกทักษะการค้นหาของผู้เรียน เป็นต้นการสร้างความเข้มแข็งระบบแนะแนว การชี้แนะ (Coaching) และการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน การส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) การเสริมสร้างทักษะอาชีพ และการมีรายได้ระหว่างเรียน และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 8 การทำนุบำรุงศาสนา ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยุทธศาสตร์ที่ 10 การส่งเสริม บูรณาการทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง สันติสุข และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับการศึกษาของ

สรุป

แผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มียุทธศาสตร์สำคัญ คือ การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งประกอบด้วย 6 เป้าประสงค์ ได้แก่ เป้าประสงค์ที่ 1 การเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้เรียน เป้าประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา เป้าประสงค์ที่ 3 การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีให้เหมาะสมเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ เป้าประสงค์ที่ 4 การพัฒนาวิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และศตวรรษที่ 21 เป้าประสงค์ที่ 5 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและชุมชน และเป้าประสงค์ที่ 6 การพัฒนาทางเลือก ช่องทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรมีการทดลองนำร่องใช้แผนการดำเนินงานฯ จริง ด้วยกระบวนการของการวิจัย ในพื้นที่/กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง/ต้นแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ฯ ของสำนักงานฯ เพื่อให้แผนการดำเนินงานฯ มีความสอดคล้อง เหมาะสม และเกิดผลจริงในเชิงปฏิบัติมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรมีการรับฟังข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ/การทำประชาพิจารณ์ด้วยขั้นตอน/กระบวนการของการวิจัย จากสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่มีบริบทอยู่ในกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคอื่นทั่วประเทศ ประกอบการจัดทำแผนการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้แผนการดำเนินงานฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการนำไปสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. (2566). *แผนปฏิบัติราชการ กรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2566.* สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก http://webportal.bangkok.go.th/pipd

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ฉบับปรับปรุง.* สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก https://www.dla.go.th/visit/additionalplans2567.pdf

เพ็ญสุดา สุตวงค์, ธิดาวัลย์ อุ่นกอง, โสภา อำนวยรัตน์, และ น้ำฝน กันมา, (2567). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ปัญญา, 31*(3), 50–62. สืบค้น 20/10/2567. จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/article/view/273452

ธงชัย เพียงใจ พรรณี สุวัตถี ชูชีพ พุทธประเสริฐ และถนัด บุญชัย. กระบวนทัศน์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9*(3), 276–293. สืบค้น 20/10/2567. จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ jmbr/article/view/273340

วุฒิชัย ไกรวิเศษ. (2566). *นวัตกรรมการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดนวัตกรพลิกผัน.* ดุษฎีนิพพนธ์. สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2567 จาก https://www.obec.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). *แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก https://opec.go.th/plan?cate_id=2

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติสำหรับประเทศไทย (เอกสารประกอบ เล่มที่ 3 โครงการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ).* นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย กรุงเทพฯ*: เอส.บี.เค.การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0. กรุงเทพฯ*: เอส.บี.เค.การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566ก). *รายงานการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0.* กรุงเทพฯ: เอส.บี.เค.การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566ข). *รายงานการเข้าถึงและความต้องการประเภทสื่อประชาสัมพันธ์ของคนแต่ละช่วงวัย.* รายงานการวิจัย, กรุงเทพฯ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561.* สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก https://cadt.dpu.ac.th/upload/content/files.pdf

สุภารัตน์ วัฒนธรรม วัลลภา อารีรัตน์ และ เกื้อจิตต์ ฉิมทิม. (2567). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารปัญญาปณิธาน, 9*(2), 99-112.

เอกปภาดา ปกรณ์พิมุข วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัทธยมศึกษานครปฐม, *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(12), 1983-2005.

Phumphongkhochasorn, P. (2024). Learning Ecosystem Management Model for the Development of Education Management to Institutions for Sustainability in Promote Education Sandbox. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences, 7*(5), 3038–3055. retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/274409.